

Lägesrapport för etapp 1 och 2 vid inventering av grönområden

År 2016 inventerade vi sociala kvaliteter i grönområden i Jönköping och Huskvarna i etapp 1 och ett par orter på landsbygden, tätorterna Kaxholmen och Ölmstad i etapp 2.

Lägesrapporten sammanställer erfarenheter från inventeringen. Den kommer till nytta inför etapp 3 som omfattar resterande tätorter i kommunen.

Bakgrund, syfte och mål

Inventeringen ger en sociotopskarta för samhällsplanering och förvaltning. Den blir också ett av underlagen till ekosystemtjänst-kartläggningen och grönstrukturprogram. Båda är på gång 2017.

Syftet är en grönstruktur som ger kommuninvånarna tillräcklig mängd och tillräckligt nära till grönområden av god kvalitet. Målet är ett kartlager i Geosecma med en översiktlig beskrivning av grönområdenas natur och sociala kvaliteter.

Metod

Sociotopskarteringar kan man göra genom en inventering eller utifrån ett användar-brukarperspektiv med enkäter. Vi valde att inventera eftersom det i kommunen finns en önskan om uppdaterade beskrivningar av grönområdena i tidigare grönstrukturplan, 2004.

Grönområdena inventeras med en checklista, se sidan 4 i lägesrapporten. Vi följer stigar för att hitta platser som folk använder. Checklistan innehåller ett antal kvalitetsord (sociotopsvärden) för sociala kvaliteter.

Vid framtagande av checklistan har vi använt Göteborgs kommuns lista för utvärdering av behov av kompensationsåtgärder för rekreationsvärden vid exploatering. En ändring vi har gjort är att byta ut sällskapslek mot friluftaktiviteter.

Programmet för att samla data i fält är Collector i en surfplatta till kommunens kartdatabas för användning i kartprogrammen Geosecma och Arc-gis.

Protokoll

Checklistans protokoll innehåller kvalitetsord (sociotopsvärden) med tillhörande nyckelord. Protokollet innehåller också kodord för naturen, skog, öppen mark, brynmiljö och vatten-våtmark.

Kvalitetsord (sociotopsvärde) är badplats, båtliv, fiske, utblick, promenad, evenemang, kulturhistoria, odling, mötesplats, blomning, picknick, grön oas, naturupplevelse, vattenupplevelse, friluftaktivitet, gatusport, bollsport, motion, lek och vila.

Vi har tagit fram ett antal nyckelord och då företrädesvis konkreta nyckelord på huruvida naturen används (stigar, cykelspår), markörer som ger en viss känsla eller är en funktion (staty, bänk, livboj vid vatten, bikupa) och nyckelelement (strukturer i naturen såsom porlande bäck, blommande träd, genomsikt i skog) som tilltalar människan och hennes välbefinnande.

Beskrivningen följer en viss mall med inledande mening, samlad värdebedömning och därefter annat väsentligt samt naturvärde och kulturhistoria sist om sådana finns.

Digitalisering, bilder och kartunderlag

Inventeringen med kvalitetsord, nyckelord och beskrivning digitaliseras. Förutom polygoner för grönområdena har vi haft punktobjekt för utsiktsplatser med naturgivna vyer.

Fältbesökta naturområden utan sociala kvaliteter, alltså de som inte matchar checklistans kvalitetsord, kommer inte med som grönområde. Däremot markeras de som ett punktobjekt med en kort naturbeskrivning.

Kartlager vi valt att ha som underlag i fält är kartan för grönyteskötsel, parkprogrammets ytor samt intressepunkter för friluftsliv typ grillplatser, utegym, vandringsleder, friluftsbad, lekplatser med flera anläggningar som finns i kartdatabasen, gångcykelvägar och busshållplatser som ju används av fotgängare. Andra underlag är ekonomiska kartan 1954, kommunens nyckelbiotopsinventering och skyddsvärda trädinventering. Vi har även kollat av RAÄ Forsök för kulturhistoriska värden.

Vi tar bilder från varje grönområde. De lagras i I-cat server och länkas därifrån till kartlaget grönområden i Geosecma.

Avgränsning

Inventerade områden är parker, naturreservat och naturområden, även på icke kommunägd mark. Avgränsningen görs enligt följande kriterier.

bilvägar, bebyggelse och järnväg
vattendrag behöver inte vara avgränsande, men kan vara det
åkermark är inte grönområde
grönytor utmed vägar är vanligtvis inte grönområden, men kan i enstaka fall vara det
inom 1 km från befintlig bebyggelse i tätortens kant utifrån vad mån naturen används eller om den har uppenbara kvaliteter i rik och upplevelsevård natur

Andra allmänt tillgängliga rum också med som polygoner, men inte inventerade är kyrkogårdar, idrottsplatser/bollplaner, golfbanor och koloniområden. De har beskrivits med schablonmässiga kvalitetsord, till exempel bollsport för idrottsplatser, bollsport och utblick för golfbanor, vila och kulturhistoria för kyrkogårdar samt odling och blomning för koloniområden.

Vad vi inte har gjort

Det finns många kategorier och typer av allmänna ytor. De är mer eller mindre tillgängliga och har givetvis sociala värden. Följande har vi inte tagit med; skolgårdar och förskolegårdar, flerbostadshusens gårdar, campingsplatser/lägergårdar och stadens allmänna rum, gator och torg.

Resultat och erfarenheter från inventeringen 2016

Inventeringen 2016 resulterade i ca 400 beskrivna grönområden.

Det var inte helt lätt att välja nyckelord. En del är parallella med faciliteter och finns redan. De kan ändå vara användbara nyckelord, till exempel grillplats i en skog visar på friluftsliv men är inte alltid någon av kommunens officiella.

En rensning av nyckelorden är gjord inför etapp 3. Synonymer har tagits bort och vi har korrigerat i attributen för etapp 1 och 2.

Nyckelorden kompletterar beskrivningen och vissa kan vara användbara i andra sammanhang. Man kan söka ut nyckelord och därmed innehållet i grönområdena, såsom genväg lika med genomgångspark/natur. Ett annat ord, pulka, är en grässluttning lämplig för pulkaåkning. Andra ord såsom cykelcross, kojbygge visar barnens lek och aktiviteter.

Vinteraspekten missade vi i upplägget. Den har kompletterats efteråt. Vinterlek har lagts till som kvalitetsord i checklistan med tillhörande nyckelord naturis, isbana, skidspår och utförsåkning. Vinteraspekten har kompletterats för grönområdena i etapp 1 och 2.

2017-02-15

Helen Bjurulf och Pontus Axén

kommunekolog och biolog

checklista vid inventering av sociala kvaliteter i grönområden 2016-2017					
områdets namn:			kvalitet:	natur:	beskrivning:
datum:	signatur:		kvalitet tillägg:	nyckelord:	målsättning:
					skötselidé:
Checklista					
Kvalitet	badplats	båtliv	fiske	utblick	promenad
Nyckelord	sandstrand, livboj, brygga	båt, kanot, hamn, segelbåt, motorbåt,	sportfiskestig	utsikt, öppenhet	stigar, genväg, parallellstig
Kvalitet	evenemang	kulturhistoria	odling	mötesplats	blomning
Nyckelord	scen, torg, fontän, kulturplats för arrangemang	gamla byggnader, allé, gamla träd, vidkroniga ekar, bruksväg, infoskylt, staty, stenbrott, gårdsgård, reststen /stenrose	stadsodling, pallkrage, bikupa	parkkänsla, folkliv, anslagstavla	vilda blommor, blommande träd och buskar, rabatter, trädgårdsväxter
Kvalitet	picknick	grön oas	natur-upplevelse	vatten-upplevelse	friluftskvaliteter
Nyckelord	grillplats, gräsmatta, sydvänt läge, läplats	lummighet, kontrast till omgivning, mossmatta	känsla av orörd natur, genomsikt, hållmark, luftfukt, hålträd, viltspår, viltstig, djur	närhet till vatten, porlande bäck, fågelliv, vy över vatten	cykelspår, cykelkross, frisbeekorg, hästspår, orienterings-skärm, jakttom, vandringsled
Kvalitet	gatusport	bollsport	motion	lek	vinterlek
Nyckelord	asfalt/betong, skateboard, bmx, inlines	gräsplan, brännboll, fotbollsmål, bandyrink, basketmål, boule tennisbana grusyta	utegym, motionsspår	lekredskap, klätterträd, kojbygge, bärplock	isbana, naturis, skidspår, utförsåkning, pulka
Natur	skog	öppen mark	brynmiljö	vatten - våtmark	vila
Kodord natur	lövskog, tallskog, ädellövskog, granskog, blandskog, ek, hassellund, igenväxnings-natur, grov död ved, grova träd, sällsynta arter	gräsmark, äng, betesmark, låg ängsflora, ruderatmark, solitär trädslag, sällsynta arter	mosaik, högört, grandunge, lövsly, buskage, sandig mark, sällsynta arter	å, sjö, bäck, damm, kärr, alkärr, källflöden, ombunke, strandskog, brink, fågeltom, sällsynta arter	tysthet, avskildhet, bänk
person i aktivitet noteras i-ande form gående, lekande, vilande eller -are hundrastare, joggare					

Checklistan och protokoll för inventering av sociala kvaliteter i grönområden i Jönköpings kommun inför etapp 3 fältsäsongen 2017.